

BISERICA și ȘCÓLA.

Fóia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERȚIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCÓLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Nr. 200/1894

„Esamenele de calificațiune cu clerici absoluți se vor ține Marți în 22 Febr. st. v. și următoriele zile, în sala consistorială din Arad, cu începere la ora 9 dimineața.

Cea-ce se aduce la cunoștința celor interesați cu provocarea ca: recursese instruate conform Regulamentului, se le așternă subscrisului Consistoriu cel mult până la 20 Februaru a. c. st. v. ér pre susnumita și se se presente la examenul scripturistic și verbal.“

Arad, din ședința consistorială dela 20 Ianuaru (1 Februaru) 1894.

Consistoriul eparchal gr. or. român
din Arad.

Despre sfânta liturgiă în genere.

Întrăm astăzi în sfânta sfințelor. Voim se cunoșcem, și se înțelegem bine taina cea mare a întrupării lui Dumneșeu. Voim se vedem pre Domnul Ceriului și al pământului petrecând în mijlocul credincioșilor săi, se-l aușim învățând popórele, se-l vedem jertfindu-se pentru păcatele și mântuirea lumii. În același timp voim, ca vrednici se-ne facem a-ne împărțeși de comóra cea neprețuită a bunurilor spirituale, cari se revarsă asupra credincioșilor prin sfânta liturgiă instituită de Domnul și de biserica Lui pentru mântuirea credincioșilor.

Cuvétul „liturgiă“ însemna în lumea pagână: ori ce serviciu public, ce-l facea cineva în interesul desvoltării și promovării afacerilor societății, din carea facea parte. În biserica creștină înțelegem sub

liturgiă: serviciul public dumneșeiesc, în carele se representéază în mod vedit și în tótă deplinătatea sa opul cel mare al mântuirii neamului omenesc prin Domnul și Mântuitorul nostru Isus Christos, și în carele Domnul se jertfesce pre Sine; ér omul înălțându-se preste grijile lumesci, pregătindu-se pre sine prin rugaciune și pocăință se împărțesce din darul lui Dumneșeu, de acea chrană spirituală-morală, carea singură este în stare a-l face capace, ca în lupta cea grea cu necazurile și durerile vieții se potă duce o viață adevérat creștinéscă, și se potă ieși între tóte împrejurările biruitoriu.

Sfânta liturgiă este serviciul cardinal, carele se aduce lui Dumneșeu în biserica creștină. Factorul, carele lucréază în acest sfânt și dumneșeiesc serviciu este însuși Dumneșeu, ér omul, preotul este organul, carele prin sfințele rugăciuni și prin sfințele acțiuni, instituite de Dumneșeu și de biserica representéază pre Mântuitorul Christos sévêrșind opul cel mare al mântuirii; și în același timp representéază: tendința inimii omului creștin de a-se apropiia de Dumneșeu și a-se fericii prin ajutoriul și prin părintescile daruri dumneșeiesci ale Tatălui nostru Celui din Ceriuri; aretând și invocând isvorul mântuirii neamului omenesc prin Domnul și Mântuitorul Christos.

Dumneșeu a voit, ca omul se aibă ocașiune, ca în timpul sfințelor rugăciuni și sfințelor acțiuni, cari se sévêrșesc în dumneșeiesca, liturgiă se se înalțe de pre pământ, și se petrecă în acea lume ideală, în carea vorbesce fiul cu Părintele seu Ceresc, în carea fiul promite ascultare și supunere Tatălui seu celui din Ceriuri, și în același timp primesce dela Dumneșeu binecuvéntarea ceréscă, indispensabilă o-

mului, și jertfa cea fără de sânge, pre carea Domnul Ceriului și al pământului o aduce pentru păcatele omului și pentru a-ne apropia pre noi de Dumnezeu, pentru a poté plini cu succes calea acestei grele vieți pământesci.

Spre a-ne poté înălța în această lume ideală și a sêmți bucuria darurilor, ce se revarsă prin sfânta liturgiă asupra noastră este neapărat de lipsă, ca să înțelegem pre deplin sfintele rugăciuni și sfintele acțiuni, dimpreună cu rațiunea, pentru carea ele se sêvêrșesc, și sê-ne sêmțim activi întrênsele.

Liturgiile, cari sunt astăzi în întrebuințare în biserica noastră sunt: a sfântului Ioan Chrysostom, a sfântului Vasiliu cel mare și a celor mai nainte sfințite. Lasând a vorbi la altă ocasiune despre liturgia celor mai nainte sfințite, vom vorbi de astă dată în liniamente generale despre cele două dântâi, cari în esență nu diferesc una de alta.

Liturgiile, a sfântului Ioan și a sfântului Vasile, sunt întocmite, și respective prescurtate din vechia liturgiă a bisericeii, pre carea tradițiunea bisericească o ascrie sfântului Apostol Iacov, fratelui Domnului, primul Episcop al Ierusalimului.

Ambe aceste liturgii au trei părți esențiale și anume: proscomidia, liturgia chemaților și liturgia credincioșilor. Prin proscomidia preotul, și respective preotul și diaconul prin rugăciuni și acțiuni simbolice sfinte prepară, pregătesc darurile aduse de credincioși pentru jertfa cea fără de sânge. Prin liturgia chemaților se prepară preotul și poporul prin rugăciuni determinate, prin cântări luate din descoperirea dumnezeiească și din desvoltarea istorică a bisericeii, prin cetire din scrierile apostolilor și din sfânta evangeliă — pentru aducerea jertfei celei fără de sânge, — carea se sêvêrșesc în partea a treia, și adecă în liturgia credincioșilor.

Caracteristica rugăciunilor și cântărilor, cari se sêvêrșesc în decursul sfinteii liturgii este, că ele sunt cuprise în formulare determinate, instituite de bisericeă, și forméză un întreg armonic nedespărțit, — având fiecare din aceste rugăciuni, precum și acțiunile simbolice, cari se sêvêrșesc, însemnătatea și rațiunea lor, — și esprimându-se prin trênsele atât îndurarea cea nemărginită a lui Dumnezeu față de neamul omenesc, — cât și tendința omului de a-se pregăti prin recunoscerea culpabilității și prin pocăință, — de a-și înălța cu demnitate mintea și inima la Dumnezeu și a primi dela Dênsul prin

mijlocirea Mântuitoriului Christos și a bisericeii darurile sale cele bogate.

Rugăciunile, pre cari le cetesce preotul sunt de două feluri și anume: unele, pre cari le cetesce preotul în taină, ér altele, pre cari le cetesce cu voce înaltă, — la cari răspund credincioșii, și prin cari credincioșii participă din a lor parte la sfintele rugăciuni și sfintele acțiuni, cari se sêvêrșesc în sfânta liturgiă.

Rugăciunile, pre cari le cetesce preotul în taină, sunt de regulă rugăciuni, prin cari preotul cere dela Dumnezeu darul și puterea de a sevêrși cu demnitate această sfântă și dumnezeiească slujbă, mai de parte rugăciuni, prin cari învócă darul lui Dumnezeu asupra credincioșilor, — sunt rugăciuni curățitoare, rugăciuni de împacare. În aceste rugăciuni preotul dă espressiune faptului, că omul este necontentit espus ispitelor și păcatului, luptei celei nentrerupte, pre carea are a-o purta omul vecinic cu duchul lumii, mai departe credinței sale și credinței bisericeii în nemărginita îndurare și bunătate și în vecinica îngrijire a lui Dumnezeu față de neamul omenesc, — implorând iertare dela Dumnezeu pentru păcatele comise, și darul și ajutorul Sêu pentru o vieță întru Christos.

Cea mai însemnată dintre rugăciunile, pre cari le sêvêrșesc preotul în taină, rugăciunea, carea constituiesc punctul de culminațiune în sfânta liturgiă, este rugăciunea, pre carea o rostesc la actul cel sfânt al transubstanționii, a prefacerii pâunii și vinului în corpul și sângele Domnului și Mântuitoriului Christos.

Caracteristica rugăciunilor, pre cari le cetesce preotul cu voce înaltă în sfânta liturgiă este, că ele conțin laudă și mulțămită față de Dumnezeu pentru bunătățile primite în genere, și în special pentru trimiterea Fiiului Sêu Unui născut în lume și pentru sêvêrșirea opului mântuirii, și mulțămită, că prin acest op mare ne-a dat posibilitatea, ca să cunoșcem voia Lui, și să putem dobândi fericirea vremelnică și vecinică. Conțin apoi aceste rugăciuni cereri pentru toți factorii și pentru tôte împrejurările, dela cari depinde linsceea sufletescă, puterea de resistență a omului în contra viforului ispitelor vieții, și dela cari depinde înaintarea neamului omenesc în bună stare și fericire. De asemenea conțin declarațiuni solemne pentru o vieță creștinescă, și exprimă binecuvântarea lui Dumnezeu asupra credincioșilor.

La tôte acestea credincioșii dau espressiune în

răspunsuri și cuvinte determinate, luate din cuvântul descoperit al lui Dumnezeu și din dezvoltarea istorică a bisericii, — cerând și din a lor parte darul și ajutorul lui Dumnezeu pentru iertarea păcatelor și declarându-se rezoluți pentru o viață întru Christos.

Sunt idei și lucrări dumnezeiești toate cele ce se săvârșesc în sfânta liturgie. Și pentru ca aceste dumnezeiești idei și lucrări să fie faptice deplin edificătoare pentru noi și pentru credincioși — arta, cu care avem a-le săvârși, este deplina credință în Dumnezeu, în sfânta lui biserică și în sfintele Sale așezăminte.

Ne-am deprins de exemplu în pictură a numi artist pre omul, carele cu penelul său înfățișează în icone persoane și regiuni în o formă, carea se pare, că este, seau că se apropie cât mai mult de natură, de realitate. Este ușor seau greu pictorului, seau în genere artistului a ajunge acest ideal. Îl ajunge prin studiu și prin genialitatea sa. Este fapt însă, că a fi un pictor și în genere un bun artist este mult mai ușor, decât a reprezenta cu demnitate în sfânta liturgie și în genere în cultul public dumnezeiesc pre Domnul Cerului și al pământului.

Întru acesta consiste cea mai mare greutate a preoției.

A fi un bun predicator bisericesc, un bun scriitor bisericesc, un bun profesor de religie, un bun spiritual, un bun administrator al afacerilor bisericesci, un bun conducător al poporului în spirit creștin, — este fără îndoială un greu lucru. Dar la toate acestea are, și poate să aibă, și să-și câștige omul cunoștințele spirituale și îndemnările trebuincioase prin studiu profund și practică îndelungă. Ca să fie însă cineva un bun ceremonial, ca să poată reprezenta cu demnitate în cultul public dumnezeiesc, și în special în sfânta liturgie pre Domnul Cerului și al pământului, învățând popoarele, manifestându-și față de lume bunătatea și îndurarea sa cea nemărginită, și jertfindu-se pentru păcatele lumii, și în același timp a sîmți durerea omului, carele se luptă contra ispitelor vieții, și alergă în durerile și slăbiciunile naturii sale proprii la bunătatea și îndurarea lui Dumnezeu, — se cere mai mult, — de ceea ce ne poate da studiul profund și practica îndelungă.

Se cere, să fim pre deplin convinși, să fim pătrunși și inspirați de bunătatea și darurile revărsate de Dumnezeu asupra neamului omenesc prin descoperirea dumnezeiească supranaturală: sfânta scriptura

și sfânta tradiție, să fim pătrunși și inspirați de sublimitatea acelei dumnezeiești idei, carea trup s'au făcut prin înființarea sfintei bisericii Domnului.

Idealul, de carele vorbim, nu este cu toate acestea un lucru neajuns, un lucru cu neputință.

Saul a gonit biserică lui Dumnezeu, dar Dumnezeu a voit ca din acest gonitoriu al bisericii să se facă organul ales al propagării creștinismului și chiar să dea direcție bisericii.

Ioan Chrisostom și-a luat de model pre apostolul ginților, și prin studiu profund al scripturilor s'a făcut făclie aprinsă în dezvoltarea istorică a bisericii.

Alături cu Ioan Chrisostom și după dînsul aflăm mulțime de alți bărbați mari ai bisericii, cari prin studiu profund al sfintelor scripturi și-au însușit capacitatea de a reprezenta cu demnitate în lume și în fața lumii pre Domnul Cerului și al pământului.

Are studiul sfintelor scripturi și al dezvoltării istorice a bisericii o parte bună, o parte, pre care nu o are nici un alt studiu al științelor omenești: ne încălzește inima, ne inspiră mintea și fantasia, ne apropie de Dumnezeu; și apropiindu-ne de Dumnezeu ne face capabili a-l reprezenta cu demnitate în toate acțiunile noastre.

Are apoi preoția partea sa bună, că preotul, carele a primit dela Dumnezeu darul de a vesti poporului cuvântul și voia Lui, — prin însuși faptul acesta se sîmte înălțat preste lume, se sîmte în o regiune superioară, în carea nu mai domnesc patimele și slăbiciunile omenești, ci conștiința și dorul de a ajuta poporului și a servi Domnului, caruia ne-am angajat puterile noastre.

În acesta plăcere și bucurie spirituală consiste ambițiunea preoțescă; ăcastă sublimă și sfântă ambițiune este plata și decora preotului conștiinței de chemarea sa. Și este cel mai productiv și mai rodnic lucrul și lucrare a preotului, dacă dînsul în sfintele acțiuni, pre cari le săvârșește, este conștiinței și însuflețit de această sublimă și sfântă ambițiune.

Am șis, și repețim, că este cel mai greu lucru al preotului a-se sîmți și a-se inspira de sfintele rugăciuni și în sfintele acțiuni, pre cari le săvârșește în cultul public dumnezeiesc și în special în sfânta liturgie a reprezenta cu demnitate pre Domnul Cerului și al pământului.

Din norocire avem însă astăzi în sfânta biserică

a Domnului un trecut de nouăsprezece veacuri, destul de bogat în bărbați mari, din al căror mod de gândire și acțiune, se-ne putem forma modul nostru de gândire și acțiune în toate serviciile, pentru cari ne-am angajat înaintea lui Dumnezeu și a sfintei sale biserici prin jurământul nostru preoțesc.

Să-ne inspirăm deci prin studiul vieții și activității acestor vrednici înaintași ai noștri, și atunci cu ajutorul lui Dumnezeu toate le vom săvârși, cu bună cuviință spre înaintarea poporului nostru și întru premărirea lui Dumnezeu.

Augustin Hamsea.

Răspunderea învățătorului.

Poartă grea sarcină învățătorul de astăzi al școlilor noastre confessionale.

Nu ne îndoim, învățătorii noștri se străduiesc din toate puterile a-și face datorința. Și apoi emul și funcționarul, carele își împlinesc conștientos datorința, poate să facă față tuturor pretensiunilor, pe cari le are societatea față de dânsul.

Are însă învățătorul o răspundere și mai grea și mai mare, decât acesta și anume, decât răspunderea, pe carea o are față de actualitate. Are învățătorul răspundere față de istorie. Și acest for vine, și cere samă dela noi despre ceea ce am făcut într'un timp, când noi nu vom mai fi aici, când adecă numai singure faptele noastre pot se vorbescă pentru noi.

Istoria viitoare va întreba, și va înregistra adecă, ce am făcut noi generațiunea de astăzi a învățătorilor confessionali pentru a înlesni și ușura viața și dezvoltarea generațiunilor viitoare ale poporului nostru.

În punctul acestei grele răspunderi ne pot ajuta numai două împrejurări, și anume: a) dacă vom dezvolta și alimenta în elevi plăcerea și spiritul de lucru și b) plăcerea și spiritul de disciplină.

Pentru ajungerea acestor două scopuri cardinale ale învățământului, timpul și lumea de astăzi nu ne sunt din cele mai favorabile. Seclul nostru, numit seclul luminilor, ar trebui să fiă cel mai favorabil timp pentru dezvoltarea spiritului de lucru și pentru dezvoltarea spiritului de disciplină.

Din nefericire însă nu este tocmai astfel. Ba după cele ce aușim, și cetim, cutezăm a afirma, că

nici odată doră ca astăzi nu s'a aușit mai multă plânsore de lipsa spiritului de lucru și de disciplină, ca chiar în timpul nostru. Se plânge astăzi plugariul fruntaș, că nu are servitori și lucrători buni, se plânge asemenea măiestrul și fabricantul, se plâng toți cei ce au afaceri cu lucrătorii. Lucrătorii pre de altă parte se plâng de plată puțină, sunt seduși și conduși de idei dușmănoase față de stepâni. Și cer neîntrerupt mărirea plății și reducerea timpului de lucru; ér astfel de idei și plânsori se răspândesc astăzi cu multă repejune, așa încât cutezăm a afirma, că nu rămân streine nici pruncilor de școlă. Și apoi se înțelege de sine, că astfel de idei nu sunt favorabile învățământului și educațiunii, cu atât mai puțin dezvoltării spiritului de lucru și de disciplină. Mai vine apoi lângă toate acestea încă o împrejurare, carea asemenea apasă foarte greu în cumpână, și anume: programele de astăzi cer foarte mult dela învățătoriu, cer adecă a da elevilor o mulțime de cunoștințe într'o formă cât mai ușoară, astfel, că aproape întregă sarcina învățământului cade asupra învățătorului. Cu acest metod școlariul câștigă ușor cunoștințele, și astfel învățătoriu recerînțelor momentane ale învățământului asupra cărora se estinde controla societății, le-a satisfăcut. Are apoi chiar acest metod părțile sale rele și anume: cunoștințele câștigate ușor se perd ușor, elevul devine superficial, și apoi ceea ce este mai rău, nu se dezvoltă, și nu se alimentează întrênsul în școlă în deplină măsură spiritul și plăcerea de lucru.

Materialul prescriș prin planul de învățământ neapărat datori suntem se-l predăm tot. Ca să nu cădem însă în răul, pe carele l'am amintit mai sus este neapărat de trebuință, să îngrijim, ca elevul încă să fiă ocupat de ajuns, să facă și dânsul din a sa parte ceea ce poate, — să-se deprindă a lucra, și în același timp să-se deprindă a-se disciplina și conduce pe sine, a-și întipări afund în inima sa sêmțul de datorință.

A ajunge aceste două scopuri este cea mai mare greutate a învățătorului; și în același timp se pare un feliu de muncă nemulțămitoare, o lucrare, carea astăzi nu se vede, și nici nu prea este băgată în sêmă. Societatea, carea controlază pe învățători, judecă activitatea și vrednicia lor mai cu seamă după răspunsurile elevilor din esamene. Și un învățătoriu cu bun metod și cu diligență poate neapărat să dea multe cunoștințe elevilor. Pentru sôrtea și dezvolta-

rea elevilor este înse de mare însemnătate, dacă și întru cât au contribuit și elevii din a lor parte la însușirea acestor cunoștințe și dacă și întru cât prin însușirea acestor cunoștințe s'au deprins elevii a lucra, și și-au însușit capacitatea de a învăța ei înșiși.

Dacă elevii și-au însușit cunoștințele, pre cari le posed în un mod ușor, și ceea ce ei știu, este în mare parte numai meritul și vrednicia învățătorului: atunci n'am ajuns mult, — pentru că elevii se deprind la lucrul d'a gata, și nu se desvôltă, și nu se alimentează în măsură trebuincioasă întrênșii plăcerea și spiritul de lucru: În cazul contrariu însă, când adecă elevii și din a lor parte au fost avisați și deprinși la lucru pentru câștigarea și înmulțirea cunoștințelor: atunci pre nesimțite se infiltreză în elevi spiritul și plăcerea de lucru, capacitatea și plăcerea de a învăța.

De odată cu sêmțul și plăcerea de lucru se infiltreză în elevi și sêmțul și plăcerea de disciplină și de ordine, ér prin acésta se pune temelia pentru o viață virtuosă și pentru formarea caracterului crescutesc.

Astăzi dóră ca nici odată este fôrte lătit în lume așa numitul semidoctism. Sunt adecă astăzi ómeni, cari învețând și câștigându-și în școlă unele și altele cunoștințe, întrând în viață se cred, că știu multe, știu tóte, se amestecă în tóte cu o judecată cu totul superficială; ér din acéstă judecată se nasc apoi multe rele, necasuri și nențelegeri și spiritul de partid, cu consecințele lui, — așa precum le vedem acestea manifestându-se în viață, și chiar împedcând mersul normal pentru o desvôltare succésă. Acestui réu trebuie să-i prevenim începând din școlă elementară.

Cum?

Deprindând pre elev la o activitate cât mai intensivă întru câștigarea și înmulțirea cunoștințelor, și deprindându-i a judeca obiectiv, a judeca bine, și în modul lor de judecată a-și câștiga independență și siguranță, — precum și plăcerea și capacitatea de a-se conduce pre sine, și a-și da seamă în mod nimerit de tot ceea ce lucrază.

Ne aducem adecă aminte din date oficiale, adunate de superioritatea noastră bisericescă, — că organele din parochii reportând asupra modului de viață a credincioșilor cu știință de carte și a celor fără de carte, — durere au constatat, că nu în tot locul cei cu carte sunt mai vrednici, ca cei fără de carte întru îngrijirea afacerilor lor.

Ne mai aducem apoi aminte, că ómenii noștri inteligenți de prin comune adese ori se plâng, că unii ómeni din popor folosesc știința lor de carte spre a face instanții lipsite de ori ce basă asupra unora și a altora, și a produce în comune nențelegeri și certe.

Ambe aceste împrejurări sunt grele semne; dar sunt semne, că în școlă a trebuit să fiă o greșelă. Nu s'a pus, și de sigur așa au fost împrejurările, că nu s'a putut pune pond de ajuns, — ca elevul să se deprindă a-și forma în tóte și despre tóte cele ce a învățat, și știe, o judecată destul de obiectivă; pentru că altecum eșind în viață știința sa de carte o ar și folosi și exploata în favorul societății, din carea făce parte, și nu în detrimentul său și al societății.

De tóte acestea nu vom poté scăpa, decât numai dacă începând din școlă elementară vom poté planta în mesură tot mai mare în elevi spiritul de lucru și spiritul de disciplină.

Sub disciplina, de carea vorbim, înțelegem aici capacitatea omului de a-și pricepe și aprețui în mod nimerit interesele sale și ale societății, din carea face parte, și a-și forma și îndrepta modul său de gândire și acțiune, precum pretind aceste interese.

Tóte obiectele de învățământ, cari se predau în școlă elementară, pot să conducă pre elev spre acest scop, — dacă se ține în măsură cuviincioasă cont de partea educativă a învățământului.

Acéstă parte deci chemați suntem a-o avé neîntrerupt în vedere, cu atât mai vêrtos, cu cât fără de dênșă tot învățământul este greșit.

Învață adecă elevul în geografică a cunoșce țeri și popóră, starea lor culturală, ocupațiunea, starea materială, isvórele bogăției și altele. Tóte aceste cunoștințe rămân, și pot să rămână o literă mórtă, dacă în elev nu se va planta sêmțul și ambițiunea de a imita și însuși popórele de cultură, și nu se va desvôlta întrênșul spiritul de lucru și de disciplină.

Învață elevul a cunoșce în istoria bisericii și în istoria popórelor fazele de desvôltare ale ómenii; dar pentru ca acest studiu să-i fiă faptice de folos, — trebuie să-i-se arête la fiecare epocă a istoriei modul, cum Dumnezeu rêsplătesce binele, și pedepsește réul, — ca astfel să se desvólte întrênșul plăcerea de a face binele, și a-se feri de réu.

Învață elevul în aritmetică a socoti cu mărimile date; dar studiul aritmeticei rămâne fără folos.

dacă de odată cu matematica nu vom planta în elevi și spiritul de economie.

Învățăm elevul în religie modul în carele s'a descoperit Dumnezeu omului, modul, în carele s'a dezvoltat și întărit biserica; dar sântul de pietate creștină il vom poté planta cu succes întrinsul numai atunci, dacă il vom poté pre deplin convinge, că omul numai supunând voința sa voinții lui Dumnezeu și ținând la biserică și la divina ei misiune poté să ajungă, și să-și elupte bună stare și fericire.

Procedând astfel și în această direcție la predarea tuturor obiectelor de învățământ, speranță avem, că vom poté face din Ți în Ți tot mai multe servitii, — și vom poté se stăm cu demnitate în fața controlii societății și istoriei.

Plugăritul în strămoșe.

Sub titlul acesta publică „Gazeta Transilvaniei“ un articol de o deosebită importanță pentru starea plugariului nostru. El atinge, și tractează o cestiune mare, cestiunea de pâne, cestiunea de viață și dezvoltare economică a poporului nostru.

Reproducem din acest articol următoarele:

„Din Ți în Ți mai îngrijitoare devine starea plugarilor în Europa. Bucatele s'au eftinit în așa măsură, cum nu s'a mai pomenit de multă vreme. Mult a contribuit la acesta concurența cea mare, ce ni-se face din partea Americii. Acolo pământul e nou și roditor, sarcinele aruncate asupra plugăritului sunt neînsemnate, ér mijlocele de transport s'au înlesnit, așa că nu li-a mai rămas Americanilor nici o piedecă pentru de-a năpădi piețele europene cu grânele lor. De aci se esplică eftinătatea de aȚi a granelor europene.

De altă parte mult contribue la acesta și întinderea colonisărilor, în toate părțile lumii și acuma mai ales în Africa, căci de-odată cu colonisările se întinde și cultura pământului. Ori unde s'a întemplat, ca vre-un colț de țără, o anumită bucată de pământ să fiă colonisată cu locuitori aduși din alte părți, prima ocupațiune a coloniștilor a fost plugăritul și pășoritul. Și fiind-că grăul este bucată cea mai alesă și mai cu preț, e natural, că totă lumea agricolă se ocupă mai cu de-adinsul de cultivarea grăului.

Era odată temere, că înmulțindu-se din Ți în Ți populațiunea lumii, precum de fapt se și înmulțesce, va sosi un timp, când producțiunea grăului nu va mai fi de ajuns pentru hrănirea acesteia. AstăȚi temerea acesta a dispărut cu desăvârșire. Grânele, ce se produc astăȚi, nu numai că sunt de ajuns, dér încă prisosesc, — se produce adecă mai mult grău, decât se cere. Înaintând cultura, înlesnindu-se mereu

mijlocele de transport și colonisându-se tot mai multe teritorii roditoare, ce până acum au stat necultivate: e ușor de prevăduț, că prețul granelor va da cu timpul tot înderēt și agricultorii europeni, ale căror sarcine sunt neasemēnat mai mari ca ale locuitorilor din alte continente, abia decă vor mai puté rēsbii cu greutățile vieții, decă de cu bun timp nu vor lua mēsurii pentru ușurarea și asigurarea viitorului lor.

Țeri mari, ca Francia și Germania, au luat mēsurii pentru a se asigura în contra concurenței granelor străine și au pus vămi mari asupra lor, numai pentru ca astfel să împiedece cel puțin încâtva concurența.

Mai întâi de toate, plugarii noștri trebuie să caute a-și împuțina cheltuelile. Acesta ar fi în împrejurările noastre de aȚi cel mai sigur mijloc de ajutorare pentru ei.

Vedem, că pe când de-o parte dările și sarcinele publice de tot soiul se înmulțesc mereu, pe altă parte venitele ni-se împuținēază pe Ți ce merge și nu mai sunt în stare de-a acoperi multe trebunțe, ce le avem astăȚi. Nu ne rămâne dér, decât să căutăm a mai împuțina numărul acelor trebunțe, ce ne sunt prea puțin folositoare, ba adese-ori stricăcioșe, și a mări de altă parte isvórele noastre de câștig și atunci ne vom simți ușurați.

Erau timpuri, și acesta nu tocmai de mult, când țeranca română sciea să-și acopere aproape toate trebunțele casei sale, fără să simtă lipsă de-a mai alerga pentru toate nimicurile pe la oraș. Atunci banii plugarului, mulți puțini, câți îi avea, rămăneau acasă și el putea duce o viață mulțumită și mai lipsită de nevoi.

AstăȚi însă vedem, că nu ne mai scim mulțumi cu ceea ce avem și cu ce scim produce noi, ci ne trebuesc produse străine: ne trebuesc haine cumpărate din boltă, pânză țesută în fabrici și alte multe asemenea. Ba în multe părți țerancele noastre au început să maimuțescă pe cocónele dela oraș și să facă și ele lux, umblând cu rochii de mătase, cu încălțăminte scumpe domnesci ș. a. Toate acestea storc mari, mari sume de bani dela plugarii noștri și nu ni-ar păre rău, decă am sci cel puțin, că de-odată cu aceste trebunțe ale lor s'ar fi sporit și isvórele de câștig. Dér, durere, în privința acesta am cam rămas tot unde am fost.

S'au încercat, ce-i drept, mai mulți cărturari și mai ales unii învățatori harnici de-ai noștri să-și vină plugarului român întru ajutor și în privința acesta. Astfel unii au deschis cursuri separate pentru învățarea stupăritului, alții au scris și au recomandat cu multă căldură cultivarea mai serioasă a pomăritului; un frumos isvor de câștig s'a dovedit a fi și cultivarea vermilor de mētasă, care încă a fost cu multă stăruință recomandat plugarilor noștri. S'au deschis apoi mai multe cursuri pentru învățarea industriei de

ca să, care singură poate servi ca un mijloc de-ajuns pentru agonisirea traiului vieții.

Étă tot atâtea mijloce, cu ajutorul cărora ar pute și plugarii noștri de-o parte să-și înmulțescă isvórele de venit, ér de altă parte să se ajutore ei înșiși pe sine în anumite trebuințe ale lor și să nu mai aibă nevoie de a da mereu banii din pungă.

N'am amintit aici meseriile, cari și până astăzi încă chiar și în satele noastre cele mari și mai bogate se află de comun în mâinile străinilor. Ei cu sula și ciocanul își fac stare și avere. De ce se nu îmbrățișeze și țeranii noștri, unde și cum numai se poate, acest isvor de câștig? Se dice, că meseria e plug de aur. De ce dér țeranii noștri se sfiesc de a se folosi de el și-l lasă pe mâna veneticilor?

E trist de tot, că pană acuma nici unul din aceste mijloce de câștig n'a fost destul de călduros îmbrășisat de poporul nostru. Acum însă mucle a ajuns la deget și nu mai e de întârziat. Vedem, că plugăritul, care și el nu se face decât în foarte puține ținuturi după toate regulele științei agronomice de astăzi, ci tot după calapodul timpurilor bătrânesci, nu ne mai poate da singur cheazășă de ajuns pentru înaintare în viitor, trebuie deci cu tot adinsul să ne îngrijim de cu bun timp pentru îmbrășisarea acelor mijloce, cari pot să servescă ca sprijin pentru viitor agricultorilor noștri.

Rămâne în sarcina școlii române, a dascălilor noștri, a conducătorilor poporului român, ca să se silescă a-i deștepta pe țerani, a-le arăta primejdia viitorului și a-i îndemna de cu bun timp să ia măsuri de apărare în toate privințele.

În numărul viitoriu ne vom ocupa și noi de această însemnată cestiune.

D I V E R S E.

* *Societatea „România jună” din Viena.* Din al XXIII-lea raport anual al acestei societăți aflăm, că în anul administrativ 1892—93 societatea a avut 47 membri ordinari, dintre cari 20 sunt din Transilvania, 16 din Bucovina, 7 din Bănat și Ungaria, 4 din România. Societatea a avut în cursul anului 13 ședințe ordinare, 4 literare și 2 festive. Biblioteca conține 832 opuri în 1124 volume și 138 broșuri. Fondul neatacabil al societății s'a sporit cu legatul de 1000 fl., al fericitului Lazar Baldi. Avere totală este ași: 12,893 fl. 82 cr. Din fondul societății s'a votat un ajutor de 24 fl. unui membru lipsit de mijloce, s'a votat și un premiu pentru cel mai bun operat cetit în ședințele ei. — Premiul l'a dobândit membrul N. Puicanu.

* *Balul român din Arad* ținut la „Crucea-albă” în presera Duminecei trecute, a avut un succes strălucit. Public ales din loc, din provincă și din depăr-tări mari a înpopuiat bine sala balului român din Arad,

care obicinuit ofere distracțiune, petrecere și veselie atât de animată, încât și de astadată timpul de o nópte s'a străcurat prea iute și — după constatările tinerimei — diorile d'albe prea de cu grabă s'au ivit la Arad. — Pe lângă succesul moral, balul a avut și un frumos succes material.

* *Bilanțul Timișanei.* Bilanțul publicat de institutul de credit și de economii „Timișana” din Timișórá pentru anul 1893 arată un venit curat de 15,406 fl. 06 cr. v. a. Tot din acest bilanț vedem, că fondul de rezervă special al institutului pentru înmulțirea capitalului de acțiuni este de 50,000 fl. adecă tocmai cum a fost capitalul solvit de acționari la înființarea institutului. Acéstă sumă dovedesce, și arată, că institutul „Timișana” a înaintat într-o formă, carea face onóre conducătorilor săi și în special dlui director Emanoil Ungurean.

* *Dela „reuniunea de cântări și musică”* din Ecica-română primim invitare la „concertul și petrecerea românescă” ce se va ținé în 20 Februarie v. (4 Martie n.) 1894, în sala mare a „Bereriei Domeniale” din loc. Începutul precis la 8 óre séra. După producțiune urméză jocul, la care vor cânta lăutarii români din loc și musica (orșestra) dela oraș. Producțiunea (a patra) se arangiéză în favorul școlii române ortodocse din loc și venitul curat se adauge la fondul pentru ridicarea nóuei clădiri școlare. Întrarea: Locul I 80 cr., locul II 60 cr., locul III 50 cr., stat 40 cr. Suprasolviri benevole se primesc cu mulțamită și se vor chita prin diare. Programul: 1. „Cuvânt de deschidere. — 2. „Bobocel și inele” de I. Vidu, cor bărbătesc. — 3. Declamațiuni: a) țiganul călare, b) N'ai mânca ceva, c) Hei Mătușă, de Th. D. Speranță. — 4. „Frunză verde pălămidă”. cântec poporal de G. Musicescu, cor (sextet) mixt. — 5. „Dor dorule”, cântec poporal de G. Musicescu, cor (sextet) mixt. — 6. Declamațiuni: a) Șeua și țiganul, b) Di c'ai fript, c) Bóla de căldărar, de Th. D. Speranță. — 7. „Nușca la fântână” melodie poporală din Banat, poesía de Viora Magdu, musica de Veleriu Magdu, cor mixt. — 8. Cuvânt de închidere. — Între puncte orșestra va cânta piese românesci, ér după producțiune, jocul se începe cu „Hora” și „Pe picior” cântate în cor mixt.

* *Nou atentat în Paris.* În 12 l. c. a aruncat un anarchist o bombă în cafeneaua „Terminus” din Paris, care esplodând a rânit vro 36 de persóne. Criminalistul a fost prins și dat imediat pre mâna justiției. În același timp guvernul a luat cele mai severe măsuri încontra anarhiștilor.

* *Patru orașe în lacul Kopais.* Din Atena i-se scrie lui „Standard”, că s'au uflat pe fundul lacului Kopais, care a secat, rămășițele a patru orașe. Dintre acestea, unul este mai mare decât orașele Mikene și Tyrius la olaltă.

Convocare.

Membrii reuniunii învățătorilor români gr. or. din tractul Chișineului se conchémă la adunarea ordinară a II-a din anul curent școlastic, ce se va ține în comuna Macea la 1 Martie (17 Febr.) 1894, la școala învățătorului de acolo Ioan Oprea, — cu stricta observare a dispozițiilor din „Manuducere“, la care invită cu toată stima precum pe toți membrii, așa și Mult onorata inteligența.

Programa adunării:

1. Serviciul chemării Duhului sfânt la 8 ore dimineața.
2. Întrunire la școala locală și deschiderea ședinței prin președinte.
3. Prelegere practică din respectivele obiecte, prin inv. Ioan Oprea.
4. Reflexiuni asupra predării practice de către membrii reuniunii.
5. Cetirea teselor prelucrate.
6. Închiderea ședinței.

Cu acesta ocaziune iubilarea serviciilor prestate pe terenul școlar în decurs de peste 50 de ani a învățătorului Ioan Oprea, cu următorinl:

Program:

1. Cuvânt de felicitare rostit de către conmembrul Stefan Leucuța învățător în Pilul-mare.
  2. Predarea donului oferit, de către învățătorimea tractului prin președintele adunării.
  3. Felicitarea diferitelor corporațiuni.
  4. Banchet la 2 ore d. amezii.
- Giula, în 2/14 Februarie 1894.

Florian Popovici, m. p.
președinte.

Stefan Leucuța, m. p.
not. adhoc.

Concurs.

Pe baza ordinațiunei V. Consistoriu de 28 Decemvre 1893, Nr. 1731, se escrie concurs pentru vacanta parochie de a III-a clasă din Copăcel-Surdac, cu termin de alegere pe 30 de zile dela prima publicare.

Emolumintele sunt din Copăcel:

- 1) Casă parochială cu apartinențe și intravilan 50 fl., 2) 11 lanțe de pământ à 6 fl.: 66 fl., 3) 12 cubule cucuruz à 5 fl.: 60 fl., 4) Stolele usuete 75 fl.

Din Surduc:

- 1) 12 lanțe pământ arător à 6 fl.: 72 fl., 2) 12 cubule cucuruz à 5 fl.: 60 fl., 3) Stolele usuete 75 fl. Tote acestea dau suma de 458 fl.

Doritorii de a ocupa această parochie sunt poftiți a-și trimitte petițiunile provădute cu documentele prescise în stat. organic la subsémnatul în Lugășul de sus (posta ultima Élesd Comitatul Bihor) și a se presenta până la alegere la sfta biserică din sus amintitele comune, pentru de a-și arăta desteritatea în cele rituale și oratorie.

Comitetele parochiale.

În conțelegere cu: TEODOR FILIP, m. p. protopop.

—□—

În urmarea conclusului Consistorial din Oradea-mare din 27 Septemvre (9 Octomvre) Nr. 1030/220 B/1893. pentru îndeplinirea postului de capelan temporal lângă parochul Spiridon Popoviciu din Budurésa cu filia Cărbunari, se escrie concurs pe lângă următoarele beneficii:

I. Dela parochia matră Budurésa:

- 1) Din birul preoțesc jumătate în preț: 62 fl. 50 cr., 2) Din pământul parochial și din grădini 72 fl., 3) Din stole un venit de 40 fl., 4) Din 100 zile de lucru cu mâna 20 fl.

II. dela filia Cărbunari:

- 5) Din birul preoțesc un venit de 24 fl., 6) Din pământul parochial 20 fl., 7) Din zilele de lucru cu mâna 8 fl., 8) Din stole un venit de 8 fl. De tot 244 fl. 50 cr.

Doritorii de a ocupa acest post capelanal la parochia de III. cl., sunt avisați a-și trimitte recursele provădute cu documentele recerute la subsémnatul, până la 25 Februarie v. c. ér alegerea se va ține în 27 Februarie v. c. având până la alegere a se presenta la sfta biserică din Budurésa, pentru a-și arăta desteritatea în cele rituale și în omiletică.

Beiuș, 13/25 Ianuarie 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: ELIA MOGA, m. p. protopresbiterul Beiușului.

—□—

Pentru îndeplinirea postului de paroch la vacanta parochie română gr. or. de classa III. din Fadimac, de nou se escrie concurs cu termin de alegere pe 20 Februarie v. c.

Emolumintele sunt: una sesiune de 30 jugere, parte arătoriu, parte fênaț; intrapilan parochial; dela 180 numere de case, câte $\frac{1}{4}$ meți de cucuruz în bômbe, și stola usuată aici.

Recursele deplin ajustate, se se trimită până în 18 Februarie a. c. părintelui protopop Georgiu Crăciunescu în Belincz p. u. Kiszetó; având recurenții a se presenta în vr'o Duminecă ori sêrbătore în biserică locală, spre a-și arăta desteritatea în cântări ori cuvântări bisericășci.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: G. CRECIUNESCU, m. p. protopresviter.

—□—

Pentru vacanta stațiune învățătorască din Ramna, (Ramnuța) în protopresbiteratul Butenilor prin acesta se escrie concurs cu termin de alegere pe Duminecă la 13 Februarie a. c. până când recurenții își-vor înainta recursele sale pe calea P. On. oficiu inspectoral din Buteni și se vor presenta vre-odată în biserică din loc spre a se face cunoscuți cu poporul.

Venitele sunt: a) În bani 95 fl.; b) 12 sinice bucate 60 fl.; c) 8 stêngini lemne 32 fl.; d) 20 jugere pământ arătoriu și pădure 80 fl.; la olalta 283 fl. afară de cuartir comod și grădină de legumuri.

Ramna, la 19 Ianuarie 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: CONSTANTIN GURBAN, m. p. protopresv. insp. cerc. de școle.

—□—